

Uşaqlıqdan erköyün və dəcəl uşaq kimi tanınıb. Gəncə şəhərində böyüdü, el arasında "Pasyolka" kimi tanınan Kiraz qəsəbəsində hamı onun erköyünlüyündən əlavə, məhrəbanlığından, səxavətliyiindən hələ uzun illər ağız dolusu danışacaq. Dostlarının dediyinə görə, Elcanın dəcəlliyi ən çox haqsızlıqla qarşılaşanda ortaya çıxırdı.

(ikinci yazı)

(Əvvəli ötən sayımızda)

Bir gün binanın qarşısında məftildən düzəldilən sükanla "maşın-maşın" oynayan Elcana qonşu binada yaşayan həmyaşıdı bir uşaq yaxınlaşır:

- Elcan, ona denən də! - deyib əlindəki tetrislə oynayan oğlanı göstərir. Elcan oyununu dərhal saxlayıb ondan köməklik istəyən şəxsə üzünü tutur:

- Nə deyir?

- Mənim tetrismi əlimdən aldı. Anam bazara gedib. İndi gələndə mən ona nə deyəcəm? - deyən qonşu uşağın göz yaşlarını dayanmırdı.

- Narahət olma, qaqa! Mən ona təpınərəm.

Elcan bunu deyib vüqarlı şəkildə özündən iki-üç yaş böyük olan Fərid adlı uşağın üzünə yerişir:

- Fərid, bunun tetrisini qaytar!

- Nə tetrisi? - deyərək istehza ilə başını qaldıran Fəridin öz cüssəsinə arxalandığı hər halından bilinirdi.

- Bu deyir ki, tetrisini əlindən almısan. Ayıbdır, utanmırsan?

- Yeri get, işinlə məşğul ol! Məni əsəbiləşdirmə!

- Fərid, deyirəm tetrisi qaytar!

Həm cüssə, həm də yaşca Elcandan böyük olan Fərid yerindən qalxıb tetrisi sol əlinə alaraq qşalarını çatdı:

- Vermirəm!

Elcan xoşluqla heç nəyə nail olmayacağını görüb kükrəyən şir kimi Fəridin üzünə yeridi. Yaxasından hirsle yapışib əsəbdən qıpqırmızı olan gözlərini onun gözlərinə dikdi. Bu, sanki son xəbərdarlıq siqnalı idi:

- Axırncı dəfə deyirəm, uşağın tetrisini qaytar!

İndiyədək Fəridlə belə sərt davranan olmamışdı. Məhəllədəki uşaqlar bəlkə də onun cüssəsindən çəki-

nərək müqavimət göstərməyə belə cəhd etməmişdilər. Fərid Elcanın qətiyyətinə görə biixtiyar təlaşlandı. Süni təbəssümü:

- Nə deyir, Elcan? Oynayıb qaytaracaqdım da... - deyərək tetrisi sahibinə qaytarırdı.

Elcan isə əlini onun yaxasından çəkənə oxşamırdı:

- İndi də ondan üzr istə!

- Yaxşı, yaxamı burax.

Haqsızlığa məruz qalan dostunun sevinc dolu gözlərinə baxan Elcan indi də Fəriddən üzrxahlıq tələb edirdi. Fərid gözlərini yerə dikib asta səslə diləndi:

- Üzr istəyirəm...

Beləcə, Elcan başqasının dadına çatmışdı. Bu, onun genində formalaşmış zalımın zülmünə etirazdan irəli gəlirdi. Ata-babaları mehız məzlum şəkildə öz yurd-yuvalarından didərgin düşmüşdülər. Həmin vaxtlar Elcan hələ dünyaya gəlməmişdi. Amma müharibənin, isti el-obadan uzaq düşməyin əzabını canında, ruhunda hiss edirdi. O, Gəncə şəhərində məskunlaşan Kəlbəcər, Laçın və digər rayonlardan məcburi köçürülmüş ailələri görmüşdü. Hər dəfə doğma el-obasından didərgin düşmüş insanları görəndə, onlarla üz-üzə gələndə vicdanı sızlayırdı. Elə hey ürəyində: "Kaş, tez böyüyəydim, Qarabağdakı işğalçı ermənilərə günlərini göstərəydim" - deyərdi.

Elcan hələ uşaqlıqdan öz həmyaşıdlarından qeyri-adi xarakteri ilə seçilirdi. Əyləncələrə çox da meyl etməzdi. Rəsm çəkməyi çox sevirdi. Nənəsi deyir ki, bəzən onun bağıda ağaclara tamaşa etdiyini görəndim. Hər dəfə əlində yaşıl yarpaqla Yaylaq nənəsinin yanına gələr, çoxlu suallar verərdi. Bəzən yarpağa baxıb rəsmini çəkərdi. Rəsm ilk vaxtlar o qədər uğurlu alınmasa da, Elcan ruhdan düşmürdü.

El harayına can deyən şəhid

ELCAN

Bir dəfə atası Eldəniz oğlunun sevincə ona doğru qaçdığını görmüş, sonra Elcanın əlindəki və rəqdə çəkilməmiş iki çinar yarpağının rəsminə baxıb qəlbən fərəh hissi keçirmişdi. Hələ uşaqlıqdan haqsızlığa dözməzdi. Hətta belə hallar görəndə atasına danışar, onun da fikrini öyrənərdi. Atasını Eldəniz həmişə çalışırdı ki, oğlu həyatda doğru yol tutsun, dilinə yalan söz gətirməsin. Həmyaşıdlarının qəlbinə deyən bir acı söz deməsin. Həmişə Elcana şəkili kitabları alardı. İndi də bu şəkillərin oğlunda böyük marağ hissi oyatdığını xatırlayır...

Elcanın insanlarla tez dil tapması onu nəinki doğmalarına, hətta yaşadığı qəsəbə də hər kəsə sevdirmişdi. İstiqanlılığı, məhrəban münasibəti ona atasından keçmişdi. Atasının xarakterindəki müsbət cəhətləri öz davranışında göstərən Elcan həm də öz həmyaşıdlarına bir örnək idi.

Şəhid Elcan Muradov müharibə görmüş, şəhidlər vermiş, yurd-yuvasından uzaq düşmüş bir ailənin uşağı idi. Bütün bu faktorlar onu əzmlə, qorxmaz, cəsərtli böyüdüdü. Böyüdüdü ki, düşmənin murdar nəfəsini Ana Vətənin üzərindən kəssin.

Hələ Cəmişid Naxçıvan-ski adına Hərbi Liseyde oxuyarkən Elcan mənəndən öz əyninə uyğun hərbi forma istəyirdi. Ali Hərbi Məktəbdə oxuyanda maraqlı bir söhbətimiz oldu.

lyul ayında Gəncədə məzunluqda idim. Elcanın ad gününə iki gün qalmışdı. On bir yaş olacaqdı. Mən hələ hədiyyə seçimi edə bilməmişdim. Münasib bir vaxt tapıb onu bir kənara çəkdim:

- Dayıoğlu, sabah ad günündür. Sənə nə hədiyyə alım? Ürəyin nə istəyir?

Elcan gözlərini yerə dikib:

- Elvin, mənə əsgər paltarını al.

Düzünü desəm, həmin vaxt buna imkanım yox idi. Yalandan söz verə bilməzdim. Ona görə təəssüflənib gözlərini yerə dikdim:

- İndi buna imkanım

yoxdur. Olar sonra alım?

- Eybi yox, mən elə-belə dedim. Gedək şəhərdə gəzək, bəsimdir.

Məni xəcalətli vəziyyətdən xilas etməyə çalışan dayıoğlumun bu arzusunun reallaşdırma bilməmişdim. Axı, hardan biləydim ki, istədiyini hərbi forma gələcəkdə onun kəfeni olacaqmı? Elcan üçün əsgər paltarını sanki müqəddəs bir geyim idi.

Zənnimcə bu, həqiqətən belədir. Əsgər paltarını müqəddəsdir. Onu müqəddəs edən parçanın keyfiyyəti, hansı firmada hazırlanmışdır, içərisində gəzdirdiyi əsgərdir. Şəhid əsgər. Elcan müqəddəs insanların sırasına qovşacaqdı. Bəlkə də elə bu səbəbdən ki, bir hərbiçiyə kimi mənəndən müqəddəs forma istəyirdi.

Şəhid Elcan Muradov müharibənin ağır-acısını, çətinliyini babasından, atasından, əmisindən, bibilərinə eşitmişdi. Bilirdi ki, müharibə ayrılıq, iztirab, həsrət, nəhayətdə ölümə üzleşmək deməkdir. Amma o, elə bir oğul idi ki, Vətənin düşmən tapdığına qalmasını nə qeyrətinə, nə də vicdanına sığışdırma bilirdi. Elə hey dua edirdi ki, torpaqlar işğaldan qurtulsun. Bunun üçün ölümü belə gözə almağa hazır idi. Damarlarında axan qan sanki ah-nalə edirdi, həsrət çəkirdi. Hər dəfə televizorda atəşkəsin pozulması nəticəsində hansısa hərbiçinin şəhid olmasını eşidəndə: "Halal olsun, Vətənə belə oğul olmaq la-zımdır!" - deyirdi.

Bəzən bizlər ideallaşdırılmış qəhrəmanları ancaq filmlərdə axtarıb, kitablarda oxuyuruq. Özümüzü elə hey kiməsə oxşatmağa çalışırıq. Əsl qəhrəmanların hər gün gördüyümüz, salamladığımız gənclər olacağını ağılımızdan belə keçirmirik.

Uşaqlığının bir neçə ilini Elcan atası ilə Gəncədəki "Tekstilni" deyilən yerdə yaşamışdı. Kasıbcılıqla keçən uşaqlıq illərinə aid bir hadisəni əziz oxucularla bölüşmək istəyirəm.

Dayıoğlum bir dəfə mənə yaxınlaşdı: "Qaqa, mənə bir Məmməd pul ver də" - dedi. Pulu çıxarıb verən kimi beş yaşlı Elcan qaça-qaça yaxınlıqdakı mağa-

zaya getdi. Elə bildim ürəyi nəşə istəyib. Bir də gördüm, iki dənə balaca bulka ilə içəridən çıxdı və skamyada əyləşən ahıl nəşəyə yaxınlaşdı bulkalı ona uzatdı. Qoca nənənin ona nə dediyini eşitməmişəm də, üz cizgilərindən xeyirdə verdiyini anlayırdım. Mənə tərəf qayıdan Elcan üzümündəki sual dolu baxışları görüb birbaşa dedi: "Qaqa, çox ac idi. Ona görə aldım".

Əyilib üzündən öpdüm. Uşaqlar adətən, pul tapan kimi saqqız, bulka almağa qaçır. Bu uşaq isə, başqa bir insanın ac olduğunu görüb özündən qabaq onu düşünmüşdü. Elə o vaxtlardan əhd etmişdim ki, gələcəkdə hansısa yaxşı peşə və ya vəzifə sahibi olsam, Elcanı da yanıma gətirəcəm. Birlikdə olmağımızın ömrümüzü daha da məhsuldar edəcəyindən əmin idim.

Kitabın bu sətirlərini yazanda, səmimi etiraf edirəm ki, gözlərim yaşarır. Qəlbimə üz tutub ondan nə yazmalı olduğumu soruşuram. Ürəyim isə sanki: "Qələmi at, çəkil bir kənara, ürəyini dinlə" - deyir...

Axşam saat altının yarısıdır. Həbsxanada məhkumların yoxlanışı bitib. Qaldığım yataqxanaya qalxıb kupemdə otururam. Elcanın şəkillərini yığdığım fotoalbomu açıram. Mərhum həyatda olduğu kimi şəkildə də üzümə gülümsəyir. Gözlərindəki kədərli gizlətməyə çalışsa da, bacarmır. Onun bu gülüşü ilə ürəyimə sanki ox sancılır. Yoxluğuna hələ də alışa bilmirəm...

Dayıma zəng edirəm. Dörd-beş gündən sonra Elcanın "yeddi məclisi" olacağını bildiyimdən, ona ürək-dirək verib sözüme davam edirəm:

- Dayı, mənə Elcanın uşaqlıq illərindən danış.

- Elvin, nə danışım? Hər şeyi özün bilir sən də.

- Olsun, amma yenə də danış. Elə bil, özge birisi davam edirəm:

- Dayımın səsi titrəyir. Hiss edirəm ki, kövrəlib. Heç nə demədən gözləyirəm. Dayım nəhayət, söze başlayır:

- Elcan doğulanda elə bil, Allah mənə dünyanın ən böyük hədiyyəsini pay

verdi. Toppuş və çox şirin uşaq idi. Hamımız onu çox istəyirdik. Dədəm onu mənəndən də çox istəyirdi. Elcan nə istəsəydi rəhmətlik dədəm yerinə yetirərdi.

Heç vaxt üzümə ağ olmaz, cavab qaytarmazdı. Dəcəl olsa da, sözüme qulaq asardı.

Bir şey yadıma düşdü.

- Nə? Mümkünsə de-nən.

- Biz "Tekstilni"də qalanda kirayə pulunu bəzən gecikdirirdik. Kasıbcılıq idi. Bir dəfə oğlum - bilmirəm onda məktəbə gedirdi, ya yox - gəlib mənə dedi ki, o da işləmək istəyir. Təəccübləndim. Camaatın uşağı səhərdən axşama qədər oynamaq arzusunda, bu işləmək istəyir. Dedim ki, Elcan, hələ uşaqsan, dərslərini oxu, məktəbi qurtar, sonra işləyərəsən. Dodaqlarını büzüüb o biri otağa keçdi. Bir də gördüm, dəqiq yadımda deyil, bir "nizami", ya bir "məmməd" pulla geri qayıtdı. Pulu mənə uzatdı. Gülümsəyib pulu niyə mənə uzatdığını soruşdum. Gözlərindəki böyük ümidlə dedi: "Papa, götür bunu, evin kirayə pulunu verərəsən. Yenə pul tapacam, rahat olma!". Sonra bildim ki, pulu həyatda yer-dən tapıb. Evdə mən kirayə pulunu verə bilmədiyimi deyəndə o da eşidib. Ona görə də tapdığı pulu gətirib evə.

Bir neçə gün sonra Elcanın bibisi Tərənə xanım, yəni anama zəng etdim. Qısa salam-sağ olun ardınca hazırkı kitab üzərində işlədiyimi deyib soruşdum:

- Anacan, Elcanın uşaqlığından nə yadında qalıb?

- Elcan gülürüz, cəsərtli, qorxmaz uşaq idi. Əmisi və bibisi qızlarına həmişə göz qoyardı ki, birdən kimsə onlara hörmət-sizlik edərdi. Bir dəfə də onun kimsə üzünə ağ olduğunu görməmişəm.

- Yaxşı, bəyənmediyin xüsusiyyəti var idimi?

Bu sual anamın sözünü yarımçıq qoydu. Telefonda höknürtü ilə ağlamağa başladı. Sualımdan peşman oldum:

- Ay mama, qurban olum, ağlama! Bu məlumatlar mənim üçün vacibdir deyə, soruşuram.

(Ardı var)

Elvin Arifoğlu